

Шелестова Людмила Володимирівна —

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України.

Коло наукових інтересів: педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів середньої та старшої школи, дидактико-методичне забезпечення процесу формування картини світу в старших дошкільників та молодших школярів, проблеми діагностики картини світу.

e-mail: Shelestova.luda@gmail.com

DOI 10.32405/2411-1317-2018-3-99-108

УДК 37.015.31

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: КІЛЬКІСНО-ЯКІСНИЙ АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ

Згідно із Законом України «Про освіту» ключовою компетентністю, яку слід формувати в учнів, є критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість. Тому у статті з'ясовано стан реалізації проблеми розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. Автором досліджено розуміння педагогами сутності поняття «творчі здібності», рівень усвідомлення ними завдань щодо творчого розвитку учнів та їх реалізації у практиці. Виявлено види творчих завдань, які найчастіше використовуються у педагогічній практиці для розвитку творчих здібностей учнів. Проаналізовано та узагальнено результати опитування щодо використання педагогами технологій та організаційних форм для розвитку творчих здібностей учнів; кількості часу на занятті, що використовуються педагогами для досягнення цих цілей. З'ясовано рівень готовності педагогів до власного творчого розвитку. Виявлено позицію педагогів щодо можливостей підвищення ефективності процесу розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання.

Ключові слова: творчі здібності; старшокласники; профільне навчання; педагогічні технології.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство більше, ніж у попередні часи, зазнає постійних змін, що вимагає від людини уміння адекватно реагувати на ці зміни, бути гнучким, уміти нестандартно мислити й відшукувати оригінальні способи вирішення проблем, прогнозувати й передбачати розвиток подій, вибудовувати програму власної поведінки, творчо пізнавати навколишній світ. З огляду на це, одним із пріоритетів сучасної освіти є розвиток творчих здібностей людини.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання розвитку творчого потенціалу учнів у процесі навчання здавна цікавили педагогів. Предметом уваги фахівців були дослідницький метод як засіб творчого розвитку учнів (Л. Арістова, Г. Армстронг, Дж. Дьюї, Б. Райков, К. Ягодовський та ін.), метод навчання через відкриття (Дж. Брунер, А. Осборн, Е. Торренс та ін.), теорія розвивального навчання (В. Давидов, Л. Занков, Д. Ельконін та ін.), теорія проблемного навчання (А. Алексюк,

Підвищити ефективність розвитку творчих здібностей учнів можливо за допомогою спеціального стимулювання останніх до прояву цих здібностей, створення сприятливого мікроклімату у класі та освітньому закладі, підвищення обізнаності вчителів з можливостями розвитку творчих здібностей учнів.

Отримана інформація слугує підґрунтям для пошуку можливостей розвитку творчого потенціалу старшокласників в умовах профільного навчання та форм просвітництва учителів з метою посилення їх впливу на розвиток творчих здібностей учнів.

Використані джерела

1. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: Основы педагогики творчества / В. И. Андреев. – Изд-во Казанского ун-та, 1988. – 236 с.
2. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб: Питер, 2009. — 434 с.
3. Чудакова В. П. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / Чудакова Віра Петрівна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2016. – 24 с.
4. Шелестова Л. В. Развитие творческих способностей учнів молодшого підліткового віку в процесі вивчення гуманітарних предметів (інтелектуально– евристичний компонент) : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Шелестова Людмила Володимирівна. – К., 1998. – 222 с.

References

1. Dialektika vospitaniya i samovospitaniya tvorcheskoy lichnosti: Osnovy pedagogiki tvorchestva / V. I. Andreev. – Izd-vo Kazanskogo un-ta, 1988. – 236 s.
2. Ilin E.P. Psihologiya tvorchestva, kreativnosti, odarennosti. – SPb: Piter, 2009. — 434 s.
3. Chudakova V. P. Formuvannya psykholohichnoi hotovnosti personalu osvitynih orhanizatsii do innovatsiinoi diialnosti [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.10 / Chudakova Vira Petrivna ; Nats. akad. ped. nauk Ukrainy, In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka. – Kyiv, 2016. – 24 s.
4. Shelestova L. V. Rozvytok tvorchykh zdibnostei uchniv molodshoho pidlitkovoho viku v protsesi vuvchennia humanitarnykh predmetiv (intelektualno– evrystychnyi komponent) : dys... kand. ped. nauk: 13.00.01 / Shelestova Liudmyla Volodymyrivna. – K., 1998. – 222 s.

Шелестова Л. В., доктор педагогических наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник отдела дидактики Института педагогики НАПН Украины

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧЕНИКОВ В УСЛОВИЯХ ПРОФИЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ: КОЛИЧЕСТВЕННО-КАЧЕСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ ЭМПИРИЧЕСКИХ ДАННЫХ

Согласно Закона Украины «Об образовании» ключевой компетентностью, которую следует формировать в учеников, есть критическое и системное мышление, способность логически обосновывать позицию, творчество. Поэтому в статье констатировано состояние реализации проблемы развития творческих способностей старшеклассников в условиях профильного обучения. Автором исследовано понимание педагогами сущности понятия «творческие способности», уровень осознания ими задач относительно творческого развития учащихся и их реализации в практике. Выявлены виды творческих заданий, которые чаще всего используются в педагогической практике для развития творческих способностей учащихся. Проанализированы и обобщены результаты опроса относительно использования педагогами технологий и организационных форм для развития творческих способностей учащихся; количества времени на занятии, используемого педагогами для достижения этих целей. Выяснен уровень готовности педагогов к собственному творческому развитию. Выявлено их позицию относительно возможностей повышения эффективности процесса развития творческих способностей учеников в условиях профильного обучения.

Ключевые слова: творческие способности; старшеклассники; профильное обучение; педагогические технологии.

Shelestova L., Doctor of Pedagogical Sciences, Senior researcher, Leading researcher at the Department of Didactics of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PUPILS IN THE CONDITIONS OF PROFILE EDUCATION: QUANTITATIVE AND QUALITATIVE ANALYSIS OF EMPIRICAL DATA

According to the Law of Ukraine “On Education” the key competence that should be formed in pupils is critical and systemic thinking, the ability to logically prove the position, creativity. So in the article there is carried out a quantitative and qualitative analysis of empirical data obtained through a survey method. There has been studied the teachers’ understanding of the essence of the concept of “creative abilities”, level of their awareness of tasks concerning the creative development of high school students in the conditions of profile education, as well as the level of realization of these tasks in their own practical activity and paying special attention to the development of students’ creative potential. It is established that teachers in general understand the essence of the concept of “creative abilities” and seek to develop all their components: intellectual-heuristic and intellectual-logical abilities, motivational-creative activity, self-organizing, communicative and aesthetic abilities. Despite the teachers’ understanding that developed creative abilities are one of the most important results of educational activity, the special formation of these personality characteristics is not given enough attention.

There have been revealed the features of the types of creative tasks that are most often used in pedagogical practice for the development of students’ creative potential. The research tasks, the tasks for identifying contradictions and problems, communicative-creative tasks, logical tasks are among them.

The results of the survey on the application of pedagogical technologies for development of students’ creative abilities and organizational forms applied by the teachers for this amount of time at the lesson have been analyzed and summarized. It has been found out that the most used technology for development of creative abilities of high school pupils in the conditions of profile education is project technology. Rarely used methods are brainstorming, communication technology, problem-solving training technology, research and gaming technology.

A special attention has been paid to clarifying the level of readiness of teachers for their own creative development, the presence / absence of barriers to their professional development. The position of teachers in raising the effectiveness of the development process of creative skills of high school pupils in the conditions of profile education has been revealed.

Key words: creative abilities; high school pupils; profile education; pedagogical technologies.